

3. Graedel, T. J. Environmental Science and Technology / T. Graedel, M. Bertram, 2004, 38(4). – PP. 1242-1252.
4. Mann, C. Technology Review / C. Mann, 2004. – Vol. 11. – PP. 133-146.
5. Udo de Haes, H. J. of Industrial Ecology / H. Udo de Haes, R. Heijungs, G. Huppes, 2000, 4(1). – PP. 45-56.
6. [Електронний ресурс]. – Доступний з [http://www.cientifica.com/html/docs/Nanotubes%2004 ExSun pdf](http://www.cientifica.com/html/docs/Nanotubes%2004%20ExSun.pdf).
7. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.xnri.com/Englash/rd/cnri/index.html>.
8. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.nanocyl.com/fag/answer.php?id=8>.
9. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.nanospace.org/new_page_64.htm.

Воблий А.Н., Закалык Л.И., Лебидь С.Ю. Экология и нанотехнологии

Нанотехнологии в настоящее время развиваются очень быстро и перспективно. Нанотехнология, по прогнозам ученых, должна изменить мир на лучше и на сегодняшний день стала самой динамичной дисциплиной науки и технологии. Проанализированы возможные угрозы для окружающей среды и здоровья людей, так как осознание риска является главным при новых разработках.

Vobliy O.M., Zakalyk L.I., Lebid S.Yu. Ecology and nanotechnology

Nanotechnology at the moment are developing very quickly and gain broad perspective. Modern nanotechnology as it was predicted by scientists have to change the world for the better and today became the most dynamic discipline of science and technology. It is analyzed in the proposed article whether nanotechnology is dangerous for the environment and human health, because awareness of the main risk is very important in new developments.

УДК 339.13:68 Доц. Л.Г. Квасній, канд. екон. наук – Дрогобицький ДПУ ім. Івана Франка; ст. викл. О.Я. Щербан – НУ "Львівська політехніка"

**ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕХОДУ УКРАЇНИ НА ПРИНЦИПИ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ**

Розглянуто особливості переходу України на принципи сталого розвитку. Досліджено економічну та екологічну ситуації в Україні. Запропоновано необхідність проведення раціональної територіальної організації природокористування, що відповідає місцевим природним умовам та природно-ресурсному потенціалу території.

Ключові слова: сталий розвиток, економічна безпека, навколишнє середовище, інвестиційна політика.

Вступ. Українське суспільство надалі перебуває в стані економічної кризи. Тому одним з головних і найактуальніших завдань для нашої країни є необхідність переходу до сталого розвитку в контексті економічного забезпечення як окремих галузей, так і суб'єктів господарювання кожного зокрема. Аналіз економічної та екологічної ситуації в Україні свідчить про те, що в Україні є всі підстави для реалізації принципів сталого розвитку. Адже деградоване природне середовище та високий рівень забруднення поєднується з кризовим станом економіки. Життя вимагає здійснення докорінних економічних, державно-правових та технологічних змін у промисловості та сільському господарстві, а також у світогляді суспільства. На думку провідних фахівців, саме криза економіки повинна бути використана для формування нової структури господарства з абсолютно новими принципами господарювання.

Метою дослідження є визначення особливостей та доцільності переходу вітчизняної економіки на принципи сталого розвитку.

Постановка завдання. Для реалізації завдань сталого розвитку необхідною є раціональність територіальної організації природокористування, що відповідає місцевим природним умовам та природно-ресурсному потенціалу території. Тому для вітчизняної економіки сталий розвиток може бути визначений як процес гармонізації продуктивних сил, забезпечення гарантованого задоволення принаймні мінімально необхідних потреб всіх членів суспільства за умови збереження й поетапного відтворення цілісності навколишнього середовища, забезпечення рівноваги між потенціалом природи і вимогами людей усіх поколінь [1, с. 42].

Також важливою є паритетність використання природних ресурсів для сучасних і наступних поколінь. Тому необхідно переорієнтувати та збалансувати галузеву і внутрішньогалузеву структури господарського комплексу України відповідно до нових соціальних і економічних умов [6].

Результати досліджень. Для переходу на принципи сталого розвитку в Україні необхідними є економічні реформи, стратегічним напрямом яких повинно стати посилення їх соціально-екологічної спрямованості, що реалізується через вирішення таких завдань:

- покращання соціально-економічних та виробничих умов праці;
- підвищення реальних доходів населення на базі державного регулювання заробітної плати та пенсійного забезпечення;
- зростання освітнього і культурного рівня населення;
- створення сприятливих умов для охорони здоров'я, материнства і дитинства.

Враховуючи особливості кризового періоду, який переживає Україна, сталий розвиток повинен забезпечити такі основні цілі:

1. Економічне зростання – забезпечення можливостей, мотивів і гарантій праці громадян, якості життя, функціонування ефективної економіки та раціонального споживання матеріальних ресурсів.
2. Соціальна справедливість – встановлення гарантій рівності громадян України перед законом, забезпечення рівних можливостей для досягнення матеріального, екологічного і соціального благополуччя.
3. Забезпечення високої якості стану навколишнього природного середовища – створення умов всім громадянам для життя в здоровому навколишньому середовищі з чистим повітрям, землею, водою, захист і відновлення флори і фауни.
4. Раціональне використання всіх видів ресурсів – створення системи гарантій раціонального використання всіх видів ресурсів на основі дотримання національних інтересів країни та збереження ресурсів для майбутніх поколінь.
5. Демографічна стабільність – формування ефективної державної політики з метою збільшення тривалості життя і стабілізації чисельності населення України, надання всебічної підтримки молодим сім'ям, охорона материнства і дитинства.
6. Міжнародне співробітництво – активна співпраця з усіма країнами і міжнародними організаціями з метою досягнення загальнопланетарної стабільності та злагоди [1, с. 25].
7. Пріоритетний розвиток людини, необхідність полегшення тягаря економічних реформ і забезпечення їх підтримки з боку широких верств насе-

лення – держава повинна забезпечувати зайнятість працездатного населення та підтримувати непрацездатні верстви. Важливим є також забезпечення безкоштовних базових медичних послуг та гарантування здобуття безоплатної освіти.

8. Забезпечення соціальної стабільності держави – зміни в соціально-економічній сфері та екології потребують реформування суспільно-політичної системи й адекватних інституційних перетворень.

Першочерговим завданням трансформації українського суспільства під час переходу до сталого розвитку є активізація найширших верств населення, їхня творча участь у здійсненні реформ. Основним важелем є демократизація суспільних відносин, що є вагомим компонентом перехідного процесу [1, с. 33]. Важливою ознакою розвитку процесу демократизації в Україні є підвищення ролі неурядових організацій, які є авангардом подальшого руйнування монополізму в політиці, управлінні, соціальній та екологічній організаціях суспільства, формуванні держави відкритого демократичного типу.

Реалізація цілей сталого розвитку пов'язана з активною структурною політикою у сфері матеріального виробництва. Вона полягає в створенні високорозвиненого народногосподарського комплексу і відповідає вимогам ринкового господарства та екологічної безпеки. Екологічно орієнтована структурна політика держави повинна реалізовуватись через цільові комплексні програми. [2, с. 43]. Саме на такій основі можна досягти збалансування виробництва та споживання, а також видової, технологічної, галузевої, відтворювальної і територіальної структур продуктивних сил. Основою структурної політики держави повинні стати:

- побудова соціально орієнтованої ринкової економіки, що дасть змогу забезпечити належний рівень життя населення;
- екологізація виробництва, зменшення техногенного навантаження на навколишнє середовище і матеріаломісткості;
- перехід на нові методи антропогенної діяльності, в основу яких покладено екологічно безпечні технології;
- підвищення рівня збалансованості економіки внаслідок переорієнтації виробництва засобів виробництва на задоволення потреб населення [1, с. 37].

Сталий розвиток потребує формування ефективного виробництва в поєднанні із зміною структур споживання, передусім у промисловості, аграрному секторі, енергетиці. Це дасть змогу забезпечити економічне зростання при одночасному зменшенні витрат енергії, сировини і відходів.

Формуванню основ сталого розвитку в Україні сприятиме стабільне енерго- та ресурсозбереження. Воно є передумовою поживлення і піднесення розвитку промисловості, механізмом для ефективного та економного використання палива та енергії.

Основними напрямками вирішення проблем енергозбереження є:

- розроблення та впровадження механізмів економії енергії, зокрема вдосконалення цінової політики;
- модернізація, реконструкція і заміна технологій, що сприятиме зменшенню енерговитрат;
- ефективне використання власної бази енергоресурсів.

Одним з основних завдань і передумов сталого розвитку є формування належних умов для забезпечення сталого використання природно-ресурсного потенціалу в інтересах сучасного і майбутніх поколінь. Воно передбачає вживання таких заходів:

- скорочення до оптимальних обсягів виробництва і споживання природних ресурсів, насамперед металів, енергоносіїв, лісу, прісної води, використання земель в обробітку тощо;
- оптимізація співвідношення між виробництвом засобів виробництва і предметів споживання, що має, поряд з екологічним, важливе соціально-економічне значення;
- формування ефективної інвестиційної політики, спрямованої на розроблення, освоєння та використання природо- і ресурсозберігаючих, маловідходних та безвідходних технологій, виробництво екологічно безпечних видів продукції [4, с. 43].

Значна питома вага земельних ресурсів визначає необхідність збалансованого розвитку агропромислового напрямку економіки України, збереження та раціонального використання земельних ресурсів. Потрібно якомога швидше оптимізувати і підвищити ефективність використання та охорони земельних ресурсів України. Перехід до сталого розвитку вимагає визначення головних напрямів збалансованості водокористування, покращання водозабезпечення населення, збереження водоресурсних систем як унікальних складників природного середовища.

Основними засобами для організації збалансованої системи водозабезпеченості і водокористування є:

- пріоритетність у водокористуванні соціальної сфери, забезпечення прав людини на якісну питну воду та сприятливе водне середовище;
- цілісність в управлінні водогосподарською та водоохоронною діяльністю у взаємозв'язку з іншими компонентами навколишнього середовища;
- екологічно адаптований за водним чинником розвиток економічного потенціалу областей і регіонів;
- запровадження водозберігаючих форм розвитку економіки;
- надання переваги використанню водоресурсних об'єктів у природному стані;
- оптимальне поєднання загальнодержавних і регіональних інтересів з урахуванням екологічної місткості водоресурсних джерел;
- пріоритетність економічних важелів регулювання водокористування та охорони вод [1, с. 38].

Забезпеченню ефективної системи відтворення навколишнього середовища і сталого розвитку в Україні сприятиме оптимальна лісистість території. Пожвавлення розвитку лісового господарства, встановлення збалансованості між обсягами відтворення і експлуатації лісових ресурсів має досягатись на основі удосконалення економічного механізму, зокрема, розширення джерел фінансування заходів з відновлення лісових ресурсів і поліпшення їх використання; удосконалення нормативів плати і величини платежів за використання лісів та заподіяння їм збитків.

Реалізація зазначених заходів сприятиме:

- збільшенню площі лісів як за рахунок лісового фонду, так і заліснення неугідь та вилучення з сільськогосподарського користування низькопродуктивних земель (понад 1 млн га);

- розширенню в кожній природній зоні мережі природоохоронних територій завдяки найцінніших ділянкам, які залишилися у природному стані і найменш порушені господарською діяльністю;
- забезпеченню належної охорони та збереженню лісових ресурсів і екосистем, посиленню природоохоронної функції лісів, здійсненню комплексу лісогосподарських заходів щодо зниження радіоактивного забруднення лісового фонду [1, с. 40].

У сфері охорони атмосферного повітря потрібно розробити стандарти якості атмосферного повітря, які повинні бути узгоджені з міжнародною системою стандартів. Необхідно модернізувати очисні споруди на підприємствах, встановити основні вимірювальні прилади контролю за якістю повітря. Перехід до сталого розвитку в Україні повинен відбуватися в межах раціонального поєднання ефективного функціонування ринкової системи та державного регулювання економіки, шляхом координації дій у всіх сферах життя суспільства, переорієнтації суспільно-політичних відносин, соціальних, економічних, екологічних і політичних інститутів держави.

Для забезпечення поетапного переходу до сталого розвитку необхідно здійснити реформування законодавчо-правової бази на основі нової Конституції держави, ухвалити низку законодавчих актів, які будуть основою для соціально-економічних перетворень, обґрунтованого вирішення проблем національної економіки і збереження навколишнього середовища.

Україна є одним з найбільш насичених мінеральними ресурсами регіонів світу, проте за відсутності адекватних природоохоронних заходів розвиток гірничопромислового комплексу країни суперечить вимогам сталого розвитку. За обсягом розвіданих запасів і резервного фонду родовищ мінерально-сировинний потенціал є чинником стабільності соціально-економічного розвитку країни. Завдання переходу до сталого розвитку в цій сфері полягають у заміні невідновлюваних ресурсів відновлюваними [4, с. 52], оцінці наявної мінерально-сировинної бази відповідно до нових критеріїв та з урахуванням використання нових видів корисних копалин. Для досягнення мети в цій сфері необхідно гарантувати паритетність використання ресурсів як сучасними, так і майбутніми поколіннями.

Для забезпечення належної роботи механізму реалізації переходу України до сталого розвитку необхідним є виконання його головних принципів:

- максимальна орієнтація на власні можливості, особливо природно-ресурсні умови, науково-технічний та інтелектуальний потенціали;
- використання програмно-цільового планування та розроблення щорічних програм, планів і прогнозів соціально-економічного розвитку з урахуванням вимог екологічної безпеки;
- поєднання державного впливу і ринкових регуляторів розвитку економіки [1, с. 44].

Підсумовуючи розгляд особливостей переходу України на принципи сталого розвитку, потрібно зазначити, що його принциповими рисами є:

- державне регулювання процесу сталого розвитку, максимальне використання власних можливостей економіки України, особливо її сировинних ресурсів, виробничого, науково-технічного та інтелектуального потенціалу;

- врахування конкретної ситуації, в якій буде здійснюватись процес сталого розвитку, визначення пріоритетів і включення їх до плану на кожний рік відповідно до фінансових можливостей держави;
- поєднання державного регулювання з ринковими формами сталого розвитку, стимулювання якісних змін шляхом позачергового фінансування, кредитування, матеріально-технічного та валютного забезпечення, надання економічних пільг пріоритетам сталого розвитку.

Висновки. Аналіз розвитку світових економік свідчить про те, що уряди країн світу усвідомили екологічну небезпеку, яка постала перед ними, зрозуміли, що майбутні покоління мають такі ж права на користування ресурсами планети, як ми. З огляду на це, обрано можливий шлях до вирішення цієї проблеми – перехід на сталий розвиток та забезпечення економічної безпеки всіх суб'єктів господарювання країни.

Перші кроки України на шляху до сталого розвитку зроблено. Для успішного завершення цього процесу необхідно два головних чинники: зовнішня фінансова підтримка та запровадження екологічно чистих технологій. Для України офіційна допомога з метою розвитку є одним з основних джерел зовнішнього фінансування і має винятково важливе значення для вчасної та ефективної імплементації принципів сталого розвитку. Проте вона загалом не може бути замінена лише потоками приватного капіталу.

Отже, Україні необхідно виконати умови щодо встановленого ООН цільового показника величиною 0,7 % від загального обсягу ВВП. Незважаючи на те, що деякі країни вже досягли цього показника, загальна тенденція веде до його зменшення [3, с. 11]. Тому перед світовим співтовариством стоїть завдання – повернути цю тенденцію, одночасно підвищуючи ефективність офіційної допомоги.

Особливо важливим є адекватне, стає та передбачуване фінансування операцій Глобального екологічного фонду, що допоможе здійснювати фінансування на безоплатній та пільговій основі і буде сприяти сталому розвитку в Україні. Необхідною умовою сталого розвитку для України, крім фінансової допомоги, є наявність доступу до науково-технічної інформації, а також запровадження екологічно чистих технологій.

Окрім зазначених основних чинників, важливим є створення в Україні потенціалу стимулювання всебічного розвитку науки шляхом залучення державних та приватних інвестицій. Необхідною є виконання активної інформаційно-пропагандистської діяльності з метою забезпечення більш глибокого розуміння і підтримки громадськістю сталого розвитку [3, с. 47].

Лише в разі виконання таких умов повний перехід на принципи сталого соціально-економічного розвитку в Україні є реальним. Це сприятиме не тільки уникненню екологічної катастрофи, але і задоволенню потреби країни, не ставлячи під загрозу можливість задоволення потреб майбутніх поколінь.

Література

1. **Проблеми** сталого розвитку України. – К. : Вид-во БМТ, 2001. – 423 с.
2. **Програма дій** "Порядок денний на 21 століття" : пер. з англ. ВГО "Україна. Порядок денний на 21 століття". – К. : Вид-во "Інтелсфера", 2000. – 360 с.
3. **Програма дій** з подальшого впровадження Порядку денного на 21 століття : пер. з англ. : ВГО "Україна. Порядок денний на 21 століття". – К. : Вид-во "Інтелсфера", 2000. – 58 с.

4. **Наше общее будущее:** Доклад Международной комиссии по окружающей среде и развитию : пер. с англ. / под ред. и с послесл. С.А. Евтеева и Р.А. Перелета. – М. : Изд-во "Прогресс", 1989. – 376 с.

5. European Foundation: Sustainable Development. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.susdev.eurofound.ie>.

6. United Nations Environmental Program. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.unep.org>.

7. Working Group on Environmental Justice. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ecojjustice.net>.

Квасний Л.Г., Щербан О.Я. Особенности перехода Украины на принципы устойчивого развития

Рассмотрены особенности перехода Украины на принципы устойчивого развития. Исследована экономическая и экологическая ситуация в Украине. Предложена необходимость проведения рациональной территориальной организации природопользования, которое соответствует местным естественным условиям и естественно ресурсному потенциалу территории.

Ключевые слова: устойчивое развитие, экономическая безопасность, окружающая среда, инвестиционная политика.

Kvasniy L.G., Scherban O.Ya. Features of transition of Ukraine are on principles of steady development

The features of transition of Ukraine are considered on principles of steady development. Investigational economic and ecological situations in Ukraine. The necessity of le-adthrough of rational territorial organization of naturalusered is offered, that answers local natural terms and potential of territory.

Keywords: steady development, economic security, environment, investment policy.

УДК 332.1 (477.87)

Здобувач М.Й. Ковач – Ужгородський НУ

РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНОЇ ЛОГІСТИКИ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ЧИННИК У ГАЛУЗІ РЕКРЕАЦІЙНО-ОЗДОРОВЧОЇ СФЕРИ В ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Розглянуто питання розвитку регіональної логістики рекреаційно-оздоровчого комплексу, а також туристичної сфери в Україні та на Закарпатті. Визначено логістичний підхід до системи управління розвитком рекреаційно-оздоровчого комплексу на прикладі Закарпатської області, причини скорочення обсягів потоків рекреантів та шляхи покращення рекреаційної привабливості регіону. Викладено основні складники досягнення економічного ефекту внаслідок створення регіональних логістичних центрів.

Ключові слова: логістична система, туристичні послуги, регіональні логістичні центри, логістизація туристичного продукту, туристичні потоки.

Вступ. Постановка проблеми. Сучасна економіка багатьох країн вирізняється розвитком сфери послуг, зокрема, і тих, які пропонуються населенню. Зростання ринку послуг обумовлено розширенням як попиту на них, так і пропозиції. Одним із важливих напрямів економічного розвитку регіону є рекреаційно-оздоровча сфера, яка виконує важливу суспільну функцію щодо оздоровлення і відпочинку населення, лікування і профілактики багатьох захворювань за рахунок споживання різноманітних рекреаційних ресурсів. Окрім того, наповнювальною частиною бюджету регіону є саме доходи від рекреаційно-оздоровчого сектору, який у сучасних умовах господарювання потребує створен-